

Suomen muuttohaukat 1993–1997

Tuomo Ollila

Vielä 1940-luvulla Suomessa on arvioitu pesineen noin 1000 muuttohaukkaparia, mutta sodan jälkeen tapahtui kannan nopea romahtaminen niin, että 1950-luvun lopulla arvioitiin maassamme olevan ainoastaan reilut 50 pesivää muuttohaukkaparia (Wikman 1993). Syynä kannan romahkamiseen olivat ympäristömyrkyt, DDT ja muut klooratut hiilivedyt. DDT ohensi munankuoria ja heikensi poikastuottoa, ja muut ympäristömyrkyt lisäsivät aikuiskuolleisuutta.

Suomessa tilanne paheni niin, että 1960-luvulla muuttohaukan arveltiin jopa hävinneen Suomen linnustosta (Wikman 1993). Suomen luonnonsuojeluliitto järjesti vuonna 1972 muuttohaukkojen tunnettujen pesäpaikkojen tarkastuksen, jonka tulos jäi hyvin laihaksi – kymmenkunta pesäpaikkaa Pohjois-Suomessa. Maailman Luonnon Säätiön (WWF) Suomen Rahaston perustaessa 1974 muuttohaukkatyöryhmän kannaksi arvioitiin enintään 30 paria.

Muuttohaukkakantamme alkoi hiljalleen elpyä 1970-luvun lopulla ja sittemmin se on kasvanut nykyiseen noin 100–120 pariin. Pohjanmaan viimeiset pesäpaikat autioituivat 1974–1975 (Wikman 1993), eikä muuttohaukka ole edelleenkään palannut entisille pesäpaikoilleen Etelä- ja Keski-Suomessa. Nykyisin kaikki tunnetut pesäpaikat sijaitsevat Oulun ja Lapin lääneissä.

Tässä kirjoituksessa tarkastellaan muuttohaukan pesintää Suomessa viisivuotiskaudella 1993–1997. Tarkastustoiminnan puutteiden takia vuosien 1995–1996 poikasmäärä on sama kuin rengastustoimistolle ilmoitettujen, rengastettujen poikasten määrä. Siitä puuttuvat mahdolliset havaitut lentopoikaset, eikä aloitetuista pesinnöistä ja pesintöjen epäonnistumisista ole tietoja. Tämän vuoksi kaikkia pesintää kuvaavia tunnuslukuja ei ole voitu las-

kea. Kyseisten vuosien tunnusluku poikasia/pari on laskettu kirjoittajan saamista puutteellisista tiedoista ja on vain suunta-antava.

Muuttohaukkareviirit 1993–1997

Vuosien 1993–1997 aikana muuttohaukka tai pari on havaittu noin 130 suolla tai muulla sopivalla pesäpaikalla. Onnistunut

Taulukko 1. Muuttohaukan tunnettujen pesimäreviirien määrä Suomessa viisivuotiskaudella 1993–1997.

Table 1. Numbers of Peregrine Falcon pairs in different localities in Finland in 1993–1997.

Alue <i>Locality</i>	Reviirejä <i>Territories</i>
Lapin lääni	
Enontekiö	3
Inari	1
Kemijärvi	2
Kittilä	16
Kolari	3
Pelkosenniemi	10
Ranua	2
Salla	5
Savukoski	4
Simo	6
Sodankylä	31
Ylitornio	1
Yhteensä Total	84
Oulun lääni	
Kestilä	1
Kuivaniemi	4
Oulu	1
Pudasjärvi	10
Utajärvi	4
Vaala	1
Vuolijoki	1
Yli-Ii	1
Yli-Kiiminki	1
Yhteensä Total	24
Koko Suomi Grand total	108

pesintä tai merkit pesinnän aloituksesta on näinä vuosina ilmoitettu 108 paikalta (taulukko 1). Näistä vain seitsemällä on todettu pesintä tai sen aloitus joka vuosi, ja vain neljällä paikalla pesintä on onnistunut kaikkina viitenä vuotena.

Valtaosa reviireistä on Keski-Lapissa, Kolarista Sallaan ulottuvalla vyöhykkeellä. Yksittäisiä pareja on tasaisesti muuallakin Lapin läänissä. Oulun läänissä muuttohaukat pesivät läänin pohjois- ja länsiosissa. Lähes kaikki pesäpaikat ovat soilla – pahoilla pesii vain alle viisi paria. Pesätarkastajien ilmoitusten mukaan lähes vuosittain pesintä on havaittu myös puussa, joko kalasääksen, merikotkan tai variksen pesässä.

Muuttohaukkojen pesimistulos 1995–1996

Muuttohaukkojen poikasten todettu kokonaismäärä oli huipussaan (152) vuonna 1993 (taulukko 2). Poikasten määrä onnistunutta pesintää kohti oli suurimmillaan (2,6) vuonna 1994 (taulukko 3). Vuonna 1994 rengastusikäisiä poikasia todettiin vielä 147, mutta kahtena seuraavana vuonna todettujen poikasten kokonaismäärät olivat poikkeuksellisen alhaiset. Vuoden 1997 tilanne vaikuttaa taas valoisammalta, sillä rengastusikäisiä poikasia todettiin 108.

Vuonna 1995 romahdus tapahtui samalla tavalla Oulun ja Lapin lääneissä. Oulun läänissä tilanne korjaantui 1996 aiempien vuosien tasolle, mutta Lapin läänissä vuosi 1996 oli edelleen huono. Vuonna 1997 tilanne parani jonkin verran ollen kuitenkin yhä kaukana parhaiden vuosien tilanteesta.

Vaikka kyseisten vuosien tarkat tarkastustulokset puuttuvatkin, romahdus vaikuttaa todelliselta. Pesätarkastajien suullisten ilmoitusten mukaan kyseisinä vuosi-

na tarkastettujen reviiirin määrä pysyi aiempien vuosien tasolla.

Syitä pieniin poikasmääriin ei tunneta. Mahdolliselta selitykseltä tuntuivat vuosien 1995 ja 1996 pitkät ja kylmät kevät. Ankeista oloista johtuen linnut eivät ehkä aloittaneet pesintää laisinkaan tai keskeytivät pesinnän aivan sen alkuvaiheessa. Muut selitykset ovat tässä vaiheessa vielä suuremmissa määrin pelkkää arvailua.

Vaikka vuonna 1997 poikasia todettiin kahta edellistä vuotta enemmän, kysymyksiä ja huolestuneisuutta aiheuttaa tarkastuksissa havaittu suuri tyhjien reviiirin osuus (taulukko 3). Kaikista vuonna 1997 tarkastetuista reviiireistä ilmoitettiin tyhjiksi 46 eli n. 40 %. Vuosikymmenen alkupuolella vastaava luku on ollut 20 % paikkeilla.

Tulevaisuus

Lähivuodet näyttävät, mihin suuntaan muuttohaukkakantamme on kehittymässä. Nykyinen parimäärä ja onnistuneiden pesintöjen määrä osoittavat muuttohaukan edelleenkin olevan uhanalainen maassamme. Lähivuosien tehostettu tarkastustoiminta tuo toivottavasti lisää uutta tietoa Suomen muuttohaukkakannasta, ennen kaikkea sen levinneisyydestä, koosta ja pesintätuloksesta.

Kiitokset

WWF:n siipien suojassa pitkään ja hyvällä menestyksellä toiminut muuttohaukkatyöryhmä lakkautti itsensä keväällä 1997 ja samalla muuttohaukan pesäseuranta siirtyi Metsähallituksen hoidettavaksi. Tässä yhteydessä haluankin esittää kiitokset edesmenneelle työryhmälle ja erityi-

Taulukko 2. Todettujen rengastusikäisten muuttohaukan poikasten määrä kunnittain 1993–1997.

Table 2. Numbers of Peregrine Falcon nestlings in different localities in Finland in 1993–1997.

Alue Locality	Vuosi Year					
	1992	93	94	95	96	97
Lapin lääni						
Enontekiö	–	3	3	–	1	–
Inari	–	–	3	3	–	–
Kernijärvi	–	4	8	3	–	2
Kittilä	20	22	16	8	3	16
Kolari	6	5	9	–	6	6
Pelkosenniemi	18	24	15	6	6	11
Ranua	–	–	–	3	6	6
Salla	7	14	4	3	2	2
Savukoski	4	7	4	2	5	3
Simo	6	9	10	3	7	8
Sodankylä	45	49	43	19	8	28
Yhteensä Total	106	137	115	50	44	82
Oulun lääni						
Kestilä	3	4	3	–	3	2
Kuivaniemi	4	3	7	7	4	1
Oulu	–	–	–	1	–	2
Pudasjärvi	14	6	15	5	13	9
Utajärvi	–	2	6	1	4	4
Vaala	–	–	–	–	1	2
Yli-li	–	–	–	–	6	6
Yli-Kiiminki	–	–	1	–	1	–
Yhteensä Total	21	15	32	14	32	26
Koko Suomi						
Grand Total	127	152	147	65	76	108

sesti sen sihteerille Marcus Wikmanille arvokkaasta, muuttohaukan eteen tehdystä työstä. Lisäksi erityinen kiitos niille kaikille vapaaehtoisille lintuharrastajille, joiden uupumaton aherrus haukkasoilla on luonut edellytykset muuttohaukan suojelulle.

Summary: Finnish Peregrine Falcons in 1993–1997

At the beginning of the 1970's, the Peregrine Falcon was near vanishing from Finland. The main reason was environmental pollution, DDT and other synthetic organochlorine compounds. There were only 20–30 Peregrine Falcon pairs in Finland. At the end of the 1970's, the number of pairs has increased, and in 1997, there were 100–120 Peregrine Falcon pairs in Finland.

About 80 % of the pairs breed in northern Finland (table 1). The amount of pairs and nestlings increased up to the 1990's, and in 1993, 152 nestlings were recorded. In 1995 and 1996, the numbers declined, only 65 and 76 nestlings, respectively, were recorded (tables 2 and 3). The reason of the decline is unknown but cold and rainy spring weather could

be an explanation. In 1997, 108 nestlings were found, and it looks that the decline was only a temporary one. In table 3 the data for 1995–1996 are incomplete because of the lack of an exact monitoring.

Numbers and nesting success of the Peregrine Falcon have been monitored in Finland since the 1970's by voluntary bird ringers. In 1974–1996, the monitoring was lead by WWF. Nowadays the task is organized by the Finnish Forest and Park Service.

Kirjallisuus

Wikman, M. 1993: Muuttohaukka. – Teoksessa: Forsman, D. (toim.), Suomen haukat ja kotkat, s. 229–237. Kirjayhtymä, Helsinki.

Kirjoittajan osoite / Author's address
Metsähallitus
Perä-Pohjolan puistoalue
PL 8016
FIN-96101 Rovaniemi

Taulukko 3. Muuttohaukan pesinnän tunnuslukuja Suomessa 1993–1997.

Table 3. Breeding success of the Peregrine Falcon in Finland in 1993–1997.

	Vuosi Year					
	1992	1993	1994	1995	1996	1997
Tarkastettuja reviiirejä <i>Number of territories monitored</i>	..	100	113	114
Tyhjiä reviiirejä <i>Number of territories without observed Peregrine Falcons</i>	..	18	23	46
Lintu paikalla <i>Number of territories adult(s) present</i>	..	9	16	14
Pesäkuoppa ruovittu <i>Number of ready nests without eggs</i>	..	73	74	52
Onnistuneita pesintöjä <i>Number of successful breedings</i>	..	65	56	44
Tuhoutuneita pesintöjä <i>Number of unsuccessful breedings</i>	..	8	18	10
Poikasia <i>Number of nestlings</i>	127	152	147	65	76	108
Poikasia/onnistunut pesintä <i>Nestlings per successful breedings</i>	..	2,34	2,63	2,0	2,43	2,44
Tarkastetuista tyhjiä % <i>Percentage of territories without observed Peregrine Falcons</i>	..	18	20	40